

Proces geneze globálního antropoekokomplexu je předmětem výkladu oddílu třetího a zakončuje Soukupovu rozsáhlou analýzu historie vývoje hmoty a společnosti na základě skutečně nejnovějších poznatků celé řady vědeckých disciplín, které v mnohém zákonitě modifikují obsah a význam tradičních kategorií. Důsledně dodržovaná „globologická optika“ přivádí autora zákonitě k nutnosti tvořit nejenom nové kategorie, ale s jejich pomocí i svébytně nové „globologické úhly pohledu“ na dosavadní historickou práci, které do ní vnášejí nové, svým způsobem rozhodující dimenze.

Soukupova koncepce jaderné kosmického věku lidstva není kategoriálním pleonasmem, ale dnes již prakticky ověřenou a akceptovanou vědeckou hypotézou, opírající se o analýzu a syntézu řady vědeckých poznatků.

Závěrečný oddíl práce nese název *Nutný program rozvoje civilizace*. Zde se autor představuje jako zkušený odborník závažné problematiky zbrojení, mezinárodní politiky, ale i ekologické problematiky, jako specialista v oblasti výzkumu míru, tedy oborů, bez nichž se „globolog“ nemůže obejít. Provádí zde angažovaný výklad socialistického humanismu, výklad, který není pouhou propagandou, ale fundovanou výpovědí.

Soukupovo vědecké zánícení je příkladné zejména v programatických pasážích, týkajících se strategie stabilizace globálního míru a bezpečnosti strategie stabilizace fungování biosféry a uchování rozmanitosti genofondu.

Je otázkou, zda tak rozsáhlou multidisciplinární a multidimenzionální informaci bude schopen vstřebat jediný, byť sebezasvěcenější a sebeneúnavnější čtenář. Najdou se jistě i ti, kteří nebudou s to knihu jako celek zvládnout. To je svým způsobem zákonitě. Avšak právě v celku této výpovědi je její novátorství a originalita, která může být dalšími globologickými pracemi i korigována. Výklad různých časově prostorových měřítek, různých poznatků vědních disciplín, přináší zcela zákonitě řádově neskonalé více úskalí než shodných cest. Je Soukupovou zásluhou, že tohoto nebezpečí nedbal a stvořil nelehké, velmi přínosné dílo.

Je nutné připomenout, že pro vznik a dokončení této práce měl rozhodující význam autorův dlouhodobý studijní pobyt v Akademii věd SSSR. Při projednávání v IMEMO AV SSSR byla také označena jako vynikající dílo mimořádného vědeckého, ale i praktického významu.

Rovněž tak je nutné v závěru recenze sdělit, že vědecké kolegium filozofie a sociologie ČSAV na základě obšírného kritického vědeckého posouzení navrholo, aby Miroslavu Soukupovi byla udělena státní cena Klementa Gottwalda.

František Charvát, Jaroslav Pecan

K. Rychtařík: Sociologie poznání a přeměny světa

Praha, Svoboda 1985, 280 s.

Nová kniha Karla Rychtaříka *Sociologie poznání a přeměny světa* úzce navazuje na jeho předchozí knižní publikaci *Sociologie na cestách poznání* z roku 1978. Zatímco v předposlední práci se však autor soustředil převážně na určitý systematizující výklad nejnížší roviny sociologického poznání, již je empirický sociologický výzkum, ve své nové knize svůj zájem rozšířil i o další úrovně sociologické práce. Pozitivní je, že se v ní vrátil i k některým otázkám, které v předchozí publikaci pouze vytyčil jako naléhavé, ale jimiž se tehdy hlouběji nezabýval. Mám na mysli zejména například problematiku matematizace společenského poznání.

Karel Rychtařík dokáže velmi dobře diagnostikovat slabiny, jež československá sociologie má, a to jak ve svém vnitřním vývoji, tak při vstupu do praxe. Tyto slabé stránky doslova bolestně prožívá a snaží se v rámci svých sil a možností odhalit jejich příčiny a přispět k jejich odstranění. Ne náhodou proto jeho nová práce začíná řešením metodologických otázek marxisticko-leninské sociologie, přičemž si všímá zejména „pravé“ a „nepravé“ ortodoxnosti našeho učení, stále živých otázek vztahu empirie a teorie, sociologie a filozofie, smyslnosti a přínosu matematických metod pro sociologické poznání i nesmírně závažné otázky dialektiky rozporů socialistické společnosti.

Když takto nastínil svoje pojetí nejobecnějších problémů sociologického poznání, přechází v dalších dvou kapitolách ke konkrétnějším otázkám metodologických mezistupňů sociologického postihu reality a osobnostních aspektů sociologického poznání. Vyslovuje zde řadu nových a originálních myšlenek týkajících se možnosti kritického využití strukturálního a funkcionálního přístupu v marxisticko-leninské

sociologii a upozorňuje na mnoho otázek role osobnosti ve společnosti i v sociologickém poznání, které zatím byly spíše v pozadí zájmu marxistických sociologů.

Významné jsou názory, jež autor nastiňuje ve čtvrté kapitole, věnované stále diskutované otázce vztahu historického materialismu a marxisticko-leninské sociologie. Logicky i obsahově velmi přesvědčivě zde zdůvodňuje stanovisko, jímž se ostatně nikdy ve svých vystoupeních netajil, že zmíněné dvě disciplíny nelze ztotožňovat, a to ze zcela zásadních důvodů. Zároveň správně uvádí, že si uvědomuje diskusnost svého pojetí i otevírnost této otázky, nicméně je přesvědčen, že v zájmu další výměny názorů je třeba se k ní otevřeně vyslovit.

Pátá část knihy je zaměřena zejména na kritickou analýzu první kapitoly Mertonova nejznámějšího díla *Social Theory and Social Structure*. K. Rychtařík v ní tvůrčím způsobem uplatňuje hlavní principy leninské kritiky našich ideových odpůrců. Jakkoli s většinou Mertonových závěrů nemůžeme pochopitelně souhlasit, nelze popřít, že samy otázky, které tento americký buržoazní sociolog vytýčil, stojí za pozornost, jsou smysluplné, a chceme-li Mertonovo stanovisko překonat, musíme na ně odpovědět na kvalitativně vyšší teoretické a metodologické úrovni. O to se také K. Rychtařík v této části práce pokusil, přičemž se zaměřil hlavně na známou Mertonovu teorii středního dosahu. Přesvědčivě zde ukázal, v čem je omezenost Mertonova pojetí této problematiky a zároveň naznačil možnost jejího marxistického překonání a využití.

V závěrečné kapitole autor shrnuje své názory na možnosti i meze sociologického poznání a na místo marxisticko-leninského sociologa v současném složitém a rozporuplném světě.

Ve struktuře obsahu všech šesti kapitol Rychtaříkovy knihy lze podle mého názoru rozlišit čtyři základní roviny poznatků a úvah. První rovinou jsou *klíčové teoretické a metodologické otázky sociologického poznání* a s tím spjatá problematika vnitřní struktury marxisticko-leninské sociologie. Druhou rovinou jsou *obecné otázky vztahu sociologie a práce*. Třetí rovinou úvahy o některých *konkrétních otázkách výstavby rozvinuté socialistické společnosti* a příspěvky k jejich řešení. Konečně čtvrtou rovinou problematika *role subjektu v sociologickém poznání* a s tím související otázka etiky sociologovy práce. Pro všechny tyto roviny je charakteristické, že autor „hledá přístupy přiměřené novým potřebám a novým okruhům problémů“ (s. 9), píše o tom, „co se ho hluboce dotýká, v co věří, co ho znepokojuje, co by chtěl změnit, k čemu se hlásí a za co také nese svůj díl politickomorální odpovědnosti“ (s. 9–10), přičemž svá vlastní řešení se v zásadě skromností považuje pouze za hlas v diskusi, za dílčí příspěvek k rozvoji naší sociologie, o němž předpokládá, že se k němu budou další autoři vracet, který budou prohlubovat a upřesňovat tak to, co se nepodařilo jemu. Rád se přiznává, že takovýto postoj považují za velmi sympatický, v zájmu zdárného rozvoje sociologické práce za jedině možný, i když zatím bohužel ne všeobecně rozšířený.

Pokud jde o první námi vyčleněnou rovinu úvah, chtěl bych z jejího bohatého obsahu upozornit na autorovy poznámky týkající se tendence k integraci přírodních, technických a společenských věd (s. 22), kde navazuje na problematiku, již se dílčím způsobem věnoval již ve své předchozí knize. Poukazuje na to, že v současných společnostech přibývá praktických otázek, jež jsou úspěšně řešitelné pouze v široké mezipředmětové spolupráci reprezentantů nejrozličnějších věd, a to zdaleka ne pouze věd společenských. Na tuto spolupráci jsme však stále ještě jen málo zvyklí a ne vždy se daří vytvořit pro ni vhodné organizační rámce.

Aby sociologie mohla plnit své významné poslání, mimo jiné i v rámci této postupující integrace věd, musí se sama stát předmětem vědecké reflexe. To ostatně není nic nového, různé formy tzv. sociologie sociologie či metasociologie jsou zejména v buržoazním sociologickém myšlení rozvíjeny už řadu let. Důležité je, že K. Rychtařík tuto potřebu nejen obecně konstatuje, ale zároveň navrhuje, aby se sociologické „metapoznání“ orientovalo 1. do oblasti teorie sociologického poznání a 2. do oblasti teorie empirického sociologického výzkumu, přičemž zcela konkrétně uvádí, že v prvním případě by mělo jít hlavně o upřesnění používaného pojmového aparátu, o zkvalitnění formalizace sociologické teorie a o přesnější vymezení její struktury, zatímco ve druhém případě o nacházení hranic a možností empirického poznání, o studium jeho struktury, o analýzu důsledků interakce mezi jeho elementy a o překonání dnes asi největší slabiny výzkumné problematiky, tj. operacionalizace.

Hodně pozornosti autor oprávněně věnuje (nikoli ve své tvorbě poprvé) problematice vztahu empirie a teorie, přičemž se úspěšně pokouší tuto problematiku logicky rozčlenit a zároveň systematizovat. Rozlišuje tři základní okruhy vzájemné podmíněnosti těchto dvou komponent komplexního poznání, a to 1. okruh spojený s ontologickým chápáním jejich podstaty, 2. okruh spojený s rozdílným chápáním

jejich prostředků a cílů a 3. okruh spojený s jejich koordinací a konkrétním vyjádřením. Vyzvednout je třeba rovněž relativně vyčerpávající výčet nezastupitelných úloh, které sociologické empirické poznání má vůči společenskovědní teorii a praxi, provedený na s. 33–38.

Za hlavní přínos nové Rychtaříkovy knihy v první námi vymezené rovině úvah považuji poznámky týkající se vztahu filozofie a sociologie (kritika pokusů aplikovat filozofii v praxi rozšiřováním filozofické metody o speciální, například sociologický metodologický aparát — s. 47, upozornění na to, že řešit otázky „zprostředkování“ mezi obecně filozofickými přístupy a méně obecnými společenskovědními disciplínami a samotnou společenskou skutečností nelze bez sociologického poznání — s. 48, konstatování, že znalost a pochopení filozofických kategorií neposkytují ještě návod k bezprostřednímu poznání určitého jevu — s. 48 a kritika představy, že filozofii jako nejobecnější teoretickou disciplínu a všechny její zákony, pojmy a kategorie můžeme bezprostředně aplikovat i bez pomoci jiných, méně obecných společenskovědních disciplín — s. 52, celou podkapitolu o procesu matematizace společenského poznání, která je shrnujícím pohledem na velmi aktuální problém, úvahy o vztahu historického materialismu a marxisticko-leninské sociologie, o nichž jsem se už výše zmínil a které jsou cenné zejména pro svá jednoznačná a argumenty podložená stanoviska ústící v závěr, že „vedle sebe existují marxistická sociologie a historický materialismus jako nesoumýnná a velmi blízké, v teoretických a metodologických principech shodné, ale zejména v rovině obecnosti netotožné společenskovědní disciplíny“ (s. 195), a konečně pregnantně promyšlené závěry týkající se oborových sociologických disciplín, jejich charakteristik a významu (s. 245–252).

Z myšlenek, jež jsem zařadil do druhé problémové roviny knihy a jež se týkají otázek vztahu sociologie a praxe, stojí za pozornost autorovo varování před přehlížením konkrétní historických podmínek, které ve spojení s „životní taktikou“ vědomého přizpůsobování se některým jevům naší každodennosti může vést k zamlžení a ke zpochybnění socialistických perspektiv, před tendencemi fetišizovat hledisko dané situace, nebo naopak subjektivisticky upravovat daný stav ve směru požadavků „jak by to mělo být“, před podléháním živelnosti v rozvoji socialistické společnosti a před pokusy považovat „dané“ za jediné možné a správné (s. 17–18). Autor neváhá zdůraznit, že „přehlížení sociologických poznatků může mít stejné negativní důsledky jako přehlížení některých „drobných detailů“, „lokálních problémů“. Neřešit nebo nedůsledně řešit tyto „lokální“, zdánlivě „parciální“, ale pro každodenní život člověka velmi důležité otázky znamená vytvářet živnou půdu potenciální situace sociálních krizí“ (s. 33). Konkrétní a věcné poznatky založené na reprezentativních údajích jsou sice někdy nepříjemné, ale z hlediska potřeb řídicích struktur naší společnosti důležité, významné a přímo nezbytné. Za jeden z motivů podezírání těchto poznatků považuje autor obavu, aby nebyly v rozporu s autoritativností tezí, které byly jako méně obecné získány dedukcí z nejobecnějšího.

Celá kniha Karla Rychtaříka, ostatně podobně jako veškerá jeho vědecká i publicistická tvorba, je poznamenána pozitivní snahou z teoretických pozic maximálně přispět k řešení aktuálních problémů společenského života u nás. Toto úsilí je zvláště zřejmé v třetí námi vymezené tematické rovině, kde se autor přímo vyjadřuje ke konkrétním otázkám výstavby rozvinuté socialistické společnosti. Celkově pozitivně hodnotí nesporné úspěchy, jichž bylo při budování socialismu u nás dosaženo a nemá sebemenší pochybnosti o tom, že socialismus je jediná reálná cesta k plnému rozvoji člověka jako individua a lidstva jako celku. To však neznamená, že není třeba se nad daným stavem znovu a znovu zamýšlet a navrhopat řešení, která by byla zárukou, že vytyčených cílů bude dosaženo rychleji, s menšími náklady a za aktivní účasti ještě širších skupin obyvatelstva. K. Rychtařík je oprávněně přesvědčen, že naše sociologie v tomto procesu zatím zdaleka nehraje z řady objektivních i subjektivních důvodů tu úlohu, kterou by hrát mohla, a naznačuje, na které otázky je třeba se v současné době především zaměřit.

V této souvislosti upozorňuji například na jeho myšlenku, že „výstavba společnosti reálného socialismu objektivně umožňuje utvářet a posilovat jednotu základních zájmů pracujících. Tato historicky vytvořená situace je však zatím stále jen možností, kterou realizujeme ve složitém zápase, jenž probíhá ve sféře ekonomiky, politiky a ideologie“ (s. 34).

Autor oprávněně věnoval jednu z podkapitol své práce dialektice rozporů socialismu (s. 56–65), tj. problematice, která je stále málo zpracována a o níž jsem přesvědčen, že bude v našich teoretických úvahách zaujímat v blízké budoucnosti čím dál závažnější a podstatnější místo. Je jen škoda, že v této části šíře a hlouběji nevyužil významné studie sovětských autorů na toto téma z posledních let. I tak je zde několik myšlenek, které stojí za to uvést. K. Rychtařík vůbec nepochybuje

o tom, že i socialismus je rozpornou sociální realitou a že rozpory socialistické společnosti nelze chápat jen jako nedostatky, subjektivně způsobené chyby, slabiny dané zejména „dědictvím minulosti“, prostě jako něco hanlivého a pejorativního (s. 59). Za zvlášť závažnou považují tuto tezi: „Zavírat oči před rozpory, které vyplývají ze zvláštností historických podmínek socialismu, jenž je historicky velmi mladým organismem, zatajovat je a kamuflovat, může být za určité situace stejně nebezpečné, jako nevidět vliv a působení imperialismu“ (s. 60). „Rozpory socialismu se stávají konfliktním místem zejména tam, kde jsou umocněny neřešením problémů, slabín a nedostatků našeho života“ (s. 62).

Z ostatních autorových úvah týkajících se aktuální problematiky naší společnosti upozorňují už pouze stručně (i když každá z nich by stála za obsírnější citací) na postřeh, že „třídní příslušnost je hlavní základna, na níž se utvářejí sociální typy osobnosti v třídní společnosti, avšak není to žádné automatikum, které by „se vším všudy“ určovalo chování a jednání, potřeby, zájmy a životní orientaci individua“ a že „bezprostřední metodologické východisko ekonomického vymezení dělnické třídy musí být pro potřeby empirického zkoumání doplněno o další sociálně politická, ideová, duchovní morální i jiná hlediska“, že „kategorie „dělnická třída socialismu“ musí být dnes charakterizována v mnoha všestranných souvislostech, a nikoli v pouhém statistickém smyslu“ (s. 121). Pozoruhodné, byť velmi stručné, jsou autorovy poznámky týkající se nebezpečnosti tzv. konzumního života v naší společnosti (s. 123—124), stejně tak jako upozornění, že „naše sociologické analýzy se zatím příliš neorientují na odhalení objektivních a subjektivních příčin, živelného a cílevědomého působení životních podmínek a zejména bezprostředně působícího sociálního prostředí, jež byly a jsou určující pro formování sociálních typů své doby“ (s. 131). Za zvlášť cenná a závažná považují autora upozornění na to, že „dominace konfliktních vztahů (v naší společnosti — J. S.) se soustřeďují zvláště do oblasti řízení a služeb“ (s. 133) a že „některé signály ukazují na růst disharmonie mezi potřebami rozvoje a růstem takových pozitivních morálních kvalit osobnosti, jakými jsou například smysl pro odpovědnost, lidská důstojnost, aktivnost v boji za pravdu a věc socialismu na straně jedné a reálným stavem vědomí a postoji některých socioprofesionálních, věkových, vzdělanostních skupin na straně druhé“ (s. 143—144). Přitom autor nezůstává jen u těchto konstatování a velmi naléhavě vyzývá k tomu, aby se tyto disharmonie staly předmětem soustavného sociologického poznání, aby byly odhaleny jejich příčiny, neboť „podmínky a síla bezprostředních vlivů (na jednání a myšlení člověka — J. S.) zůstávají v našich analýzách stále velkou neznámou“ (s. 153). Autor si uvědomuje, o jak nesmírně složité otázky jde, neboť ví, že „lidská bytost je neredukovatelná ve své složitosti, autentičnosti a individuální nezastupitelnosti“ (s. 163).

Na tyto myšlenky plynule navazuje čtvrtá námi vymezená problémová rovina Rychtaříkova díla, jíž jsou otázky role subjektu v sociologickém poznání a s tím související otázka etiky sociologovy práce. Z celé knihy K. Rychtaříka (ostatně stejně jako z celé jeho dosavadní vědecké i publicistické činnosti) je zřejmé, že jsou to témata, na něž reaguje zvlášť citlivě a která považuje v současné situaci naší společnosti i naší sociologie za mimořádně závažná. Nelze nepoznamenat, že oprávněně.

K. Rychtařík si správně uvědomuje, že žádné velké sociologické dílo minulosti nevzniklo bez osobního zaujetí svého autora, bez jeho angažovanosti a hlubokého zájmu. Ve společenských vědách vůbec a v sociologii zvláště není poznání reality jen otázkou gnozeologickou, ale také společenskou. Získávání pravdivých poznatků nezávisí pouze na — v nejširším slova smyslu — gnozeologické výbavě badatele (i když její kvalitu nelze podceňovat), ale také — a někdy dokonce hlavně — na třídních pozicích, z nichž badatel k realitě přistupuje. Z dějin buržoazní sociologie známe mnoho všestranně vzdělaných, velice nadaných a nezměrně pracovitých badatelů, kteří měli zdánlivě všechny předpoklady dosáhnout v poznání společnosti vynikajících výsledků, jejich třídní pozice jim v tom však zabránila. Proto tak důležitou roli v pravdivém sociologickém poznání hraje třídní východisko badatele, jeho ideologické zaměření, a proto se v této souvislosti K. Rychtařík zabývá problematikou marxistické ortodoxnosti. Naše ortodoxnost podle jeho slov neznámá lpění na každé tezi, na každém dílčím výsledku bádání klasiků, ale vztahuje se výhradně na metodu dialektického materialismu. „K tomu „být principiální“, nestačí předvádět svou schopnost naučit se v různých situacích opakovat známé pravdy. Takováto „principiálnost“ může být úplnou pohromou tam, kde je podepřena autoritou instituce a zejména funkcí lidí“, kterým chybí potřebné morální předpoklady. „Požadavek být principiální nelze tedy oddělit od etických momentů, od určitých zásad a norem chování a jednání (...)“ (s. 19). „U komunistického intelektuála může být proto principiálnost ztotožněna zejména s osobní odpovědností a statečností, s odvahou hájit svou pravdu v každé situaci“ (s. 20).

Autor správně uvádí, že „krize každého poznání začíná tam, kde si toto poznání začíná přisuzovat charakter neomylnosti, nedoceňuje určující souvislosti a spojení s praxí a ve ztrátě sebereflexe ignoruje to, čemu slouží, jaké jsou jeho možnosti a meze“ (s. 71). Proto je třeba, abychom vždy vycházeli z toho, co skutečné je, nikoli z toho, co být má (s. 143). Krajní optimismus, který nevidí, nebo nechce vidět meze sociologie jako nástroje poznání a zvědečtění společenské projekce, není adekvátní možností této disciplíny. Je lépe méně očekávat a více získat, než naopak, už také proto, že život ve svých rozpornostech vždy byl a zůstane i určitou imaginární absurditou (s. 166).

Právě proto, že poznání společnosti i života individua v ní je tak nesmírně složitě, je třeba vést plodnou výměnu názorů. K. Rychtařík neváhá napsat, že „v oblasti společenských věd je seriózně vedený dialog ještě významnější než v dramatickém umění“ (s. 171). V těchto diskusích nesmí ovšem podle něho rozhodovat „síla hlasu a funkce“, ale váha argumentů a potřeb socialistické společnosti (s. 188–189). „Nejde-li nám totiž o to, kdo má pravdu, ale o pravdu samu, musíme více diskutovat než odsuzovat“ (s. 203).

Plně souhlasím s Rychtaříkovým názorem, že rozvoj sociologické práce brzdí dnes u nás vedle objektivních příčin i některé příčiny subjektivní, s nimiž se musí vypořádat samo sociologické společenství, i když to nebude záležitost krátkodobá. Jde o skupinkaření a přepjatý egoistický individualismus měřící vše pouze zájmem svého já. Výstižná je rovněž myšlenka, že „v kádrových strukturách vědeckovýzkumných pracovišť máme dost ješitných megalomanů, jejichž společenský, „služební“ a osobní, „soukromý“ svět hodnot jsou výrazně odděleny“ (s. 269). Skoncovat s těmito nedostatky nebude vůbec snadné, protože jejich příčiny sahají značně hluboko. Postupně to však bude nutné, neboť si nelze dlouhodobě představit, že by tak vpravdě humanistickou vědu, jakou je marxisticko-leninská sociologie, sloužící v dějinách zatím nejušlechtilejším cílům vybudování beztrždní společnosti, mohli úspěšně rozvíjet lidé nemající ve svých postojích a činech s komunistickou morálkou mnoho společného. Je správné, že K. Rychtařík neváhal na tyto nešvary (které ovšem neexistují jen v prostředí sociologů) poukázat. Už jejich pojmenování a odsouzení se může stát prvním krokem k nápravě.

Z naší recenze je zřejmé, že Rychtaříkova kniha je tematicky neobyčejně bohatá. Při takto širokém záběru je pochopitelné, že nemůže být ve všech svých částech propracována do stejné hloubky. Ostatně největším přínosem pro vědeckou disciplínu nejsou vždy jen přesné a vyčerpávající odpovědi, ale často samy vytyčené otázky. Rychtaříkova studie v sobě organicky spojuje obě tyto stránky. Nemusíme s ní vždycky a ve všem souhlasit, celkově je však v kontextu československé sociologie významným činem. Pokud v ní vidím určitou slabinu, pak snad jediné v tom, že na některých místech mohla být slovně úspornější a někdy méně deklarativní. Je přece jen určitý rozdíl mezi publicistikou určenou širokému okruhu čtenářů a speciálněji zaměřenou sociologickou studií. To jsou ovšem opravdu spíše formální nedostatky, které nemohou nijak podstatněji narušit předností obsahu.

Nová práce Karla Rychtaříka má všechny pozitivní rysy jeho předchozích knih. Je prochnuta snahou přispět k řešení velmi aktuálních otázek soudobé marxisticko-leninské sociologie, pomáhat jejímu úspěšnému rozvoji u nás a tím se výrazně angažovat v úsilí za prosazení všeho kladného a pokrokového v naší společnosti i v boji proti tomu, co ze subjektivních či objektivních příčin úspěšný socialistický vývoj v naší zemi brzdí.

Jan Sedláček

Cesty dialógu. K spolupráci komunistov a sociálnych demokratov v boji za mier a odzbrojenie

Bratislava, Pravda 1984, 184 s.

Zásluhou bratislavského nakladatelství Pravda se dostává čtenářům do rukou publikace zaměřená na velice aktuální téma. Vzhledem k napjaté mezinárodní situaci, jež poznamenala osmdesátá léta, je zřejmá nutnost sjednocení všech mírumilovných sil v boji proti imperialismu. Není proto náhodné, že výzkumu sociální demokracie, která zůstává významnou společenskou silou, je u nás věnována trvalá pozornost. Autory recenzované knihy jsou pracovníci předních stranických institucí: Ladislav Hrzal, člen korespondent ČSAV (ÚML ÚV KSČ, Praha), PhDr. Jaroslav Čmejrek, CSc. (ÚV KSČ, Praha), PhDr. Pavol Mešťan, CSc. (VŠP ÚV KSČ, Bratislava) a Vasil Tomeček, CSc. (ÚML ÚV KSS, Bratislava).